

GRZEGORZ GIERLASIŃSKI¹ , GRZEGORZ KOLAGO, MARCIN SZOT, JAROSŁAW REGNER, KRZYSZTOF OSTROWSKI, RYSZARD ORZECHOWSKI², MAREK FIEDOR³ , TOMASZ RUTKOWSKI¹

Nowe stanowiska *Synema globosum* (FABRICIUS, 1775) (Araneae: Thomisidae) w Polsce

<http://doi.org/10.5281/zenodo.7928132>

¹ Zbiory Przyrodnicze, Wydział Biologii, Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, ul. Uniwersytetu Poznańskiego 6, 61-614 Poznań, Polska, e-mail: ggierlas@gmail.com

² Projekt Orthoptera Polski, <https://orthoptera.entomo.pl>

³ Stowarzyszenie Górecki Klub Przyrodniczy, ul. Zalesie 12, 43-436 Górk Wielkie, Polska

Abstract: New localities of *Synema globosum* (FABRICIUS, 1775) (Araneae: Thomisidae) in Poland. This paper presents fifteen new localities of *S. globosum* in Poland. The distribution of this species in the world is also given.

Key words: Araneae, rare species, Thomisidae, faunistics, new records.

WSTĘP

Rodzaj *Synema* SIMON, 1864, należący do rodziny Thomisidae, reprezentowany jest na świecie przez ponad 120 gatunków (WORLD SPIDER CATALOG 2023), z których w Polsce występuje tylko *Synema globosum* (FABRICIUS, 1775). Zasięg występowania tego pająka obejmuje prawie całą Europę (za wyjątkiem jej północnej części), północną Afrykę, Izrael, Turcję, Kaukaz, europejską część Rosji, Centralną Azję, Chiny, a także Półwysep Koreański i Japonię (NENTWIG *et al.* 2023, WORLD SPIDER CATALOG 2023). Przypadkowo zawleczony również do Wielkiej Brytanii (ALLEN & TAYLOR 2017).

Przedstawiciele gatunku *Synema globosum* to pająki średnich rozmiarów, których ciało osiąga od 6,8 do 8 mm długości w przypadku samic i 4 mm długości w przypadku samców (NENTWIG *et al.* 2023). Charakterystyczne ubarwienie czyni je stosunkowo łatwymi w identyfikacji. Głowotułów jest czarny i błyszczący. Podobną kolorystykę mają odnóza, pokryte dodatkowo brązowymi pierścieniami. Jasnożółty lub pomarańczowy odwłok, w zarysie okrągły, jest soczewkowato wybrzuszony, i posiada łatwy do zauważenia czarny wzór (NENTWIG *et al.* 2023). *S. globosum*, z powodu rysunku na odwłoku, który przypomina sylwetkę francuskiego przywódcy wojskowego, nazywany jest „pajakiem Napoleona” (ALLEN & TAYLOR 2017). Zmienność w kształcie i ubarwieniu tego wzoru była dawniej przyczyną opisanie wielu synonimów i podgatunków (BREITLING *et al.* 2016, URFER *et al.* 2021).

Pierwsze dane na temat występowania *Synema globosum* w Polsce pochodzą z prac XIX-wiecznych autorów. Z okolic Przemyśla w Beskidzie Wschodnim podawany był przez KOCHA (1870), NOWICKIEGO (1870) i WAJGLA (1874). Kolejne dwie lokalizacje, Oława i Wrocław na Dolnym Śląsku, znajdujemy w pracy FICKERTA (1876). Ostatnie z dziewiętnastowiecznych stanowisk podał z Krzyszkowic w Beskidzie Zachodnim KULCZYŃSKI (1876). Dodatkowe stanowisko z Beskidu Zachodniego (Skawina), również w oparciu o materiały Kulczyńskiego, podano w Katalogu Pająków Polski (PRÓSZYŃSKI & STARĘGA 1971). Na początku XX wieku został stwierdzony w Bielinku nad Odrą na Pojezierzu Pomorskim (HESSE 1939, KIELHORN *et al.* 2012). Współczesne dane dotyczące *S. globosum* ograniczają się do okolic Książa w Sudetach Zachodnich (WOŹNY *et al.* 1988) i Ustrzyków Dolnych w Beskidzie Wschodnim (ROZWĄŁKA 2010). Ogólnikowe dane, bez podania szczegółowych lokalizacji, odnoszą się jeszcze do historycznego Śląska (BÖSENBERG 1902) i Górnego Śląska (STARĘGA 1983), gdzie został wymieniony w tabeli podsumowującej rozmieszczenie wszystkich gatunków w krainach zoogeograficznych.

Synema globosum jest uważana w Polsce za gatunek rzadki. Żyje w suchych i ciepłych biotopach, aktywnie polując na kwiatkach i liściach niskich roślin (PRÓSZYŃSKI & STARĘGA 1971). Młode osobniki tego gatunku znane są z wykorzystywania lotów (tzw. ballooning) do zasiedlania nowych środowisk (BLANDENIER & FÜRST 1998). *S. globosum* figuruje, ze statusem VU, na liście gatunków zagrożonych wyginięciem w Polsce (STARĘGA *et al.* 2002).

Poniżej zaprezentowano nowe stanowiska *S. globosum* w Polsce.

Nowe stanowiska:

- Beskid Zachodni, Jasieniowa Góra [CA31], 1♀, 4.08.2022, las mieszany, wysokość około 500 m.n.p.m., leg. M. Fiedor, det. G. Gierlasiński.
- Dolny Śląsk, Brzeg [XS73], 1♂, 6.06.2017, łąka w lesie mieszanym z niewielkim zbiornikiem wodnym, 1 juv., 22.09.2017, zimujący pod korą platana, 1 juv., 11.10.2017, zimujący pod korą platana, leg. J. Regner, det. A. Itczak.
- Dolny Śląsk, Brzeście [XS34], 2♀♀, 20.06.2017, obrzeże śródpolnej kępy drzew w pobliżu Ślęzy, leg. & det. K. Ostrowski.
- Dolny Śląsk, Brzeście, Marcinkowice [XS44], 1 ex., 9.07.2017, sad ze starymi drzewami, leg. & det. K. Ostrowski.
- Dolny Śląsk, Kaszówka [XS52], 1 ex., 25.09.2015, obrzeże śródpolnej kępy drzew, leg. K. Ostrowski, det. R. Orzechowski.
- Dolny Śląsk, Mokry Dwór [XS45], 1♀, 8.05.2020, łąka kserotermiczna na wale przeciwpowodziowym, leg. & det. T. Rutkowski.
- Dolny Śląsk, Oława [XS64], 1♀, 6.01.2017, zimujący pod korą platana, leg. J. Regner, det. R. Orzechowski.
- Dolny Śląsk, rez. Skałki Stoleckie [XS30], 1♂, 1♀, 6.06.2021, łąka w pobliżu lasu mieszanego (Ryc. 4, 5), leg. & det. G. Kolago.
- Dolny Śląsk, Siechnice [XS55], 2♂♂, 27.05.2020, łąka kserotermiczna na wale przeciwpowodziowym, 1 juv., 15.06.2020, otrząsanie dębu, leg. & det. T. Rutkowski.
- Dolny Śląsk, Uroczysko Lisie Łąki [XS84], 1 juv., 5.06.2017, łąka, leg. & det. J. Regner.
- Dolny Śląsk, Wrocław Biskupin [XS46], 1 juv., 25.06.2016, łąka nad brzegiem Odry, leg. & det. P. Stolarczyk.
- Nizina Sandomierska, Buda Stalowska [EA59], 2♂♂, 1 juv., 22.05.2021, łąka granicząca z lasem liściastym, leg. & det. G. Gierlasiński.

- Nizina Sandomierska, Nisko [EA89], 1♀, 23.07.2022, leg. & det. M. Szot (Ryc. 1).
- Nizina Wielkopolska-Kujawska, Krępa [WT36], 1♀, 3.05.2015, 1♀, 22.05.2015, 1♀, 26.05.2015, 1♂, 25.06.2017, 1♀, 19.05.2018, 1♀, 16.06.2019, wysoka roślinność zielna na wale wzdłuż brzegu Odry, leg. & det. R. Orzechowski (Ryc. 2).
- Nizina Wielkopolska-Kujawska, Wyszyna [WT36], 1♀, 10.06.2020, wysoka roślinność zielna na wale wzdłuż brzegu Odry, leg. & det. R. Orzechowski (Ryc. 3).

Ryc. 1. Samica *Synema globosum* zaobserwowana na łące w Nisku (fot. M. Szot).

Fig. 1. Female of *Synema globosum* observed on the meadow in Nisko (photo M. Szot).

Ryc. 2. Samica *Synema globosum* zaobserwowana w Krępie (fot. R. Orzechowski).

Fig. 2. Female of *Synema globosum* observed in Krępa (photo R. Orzechowski).

Ryc. 3. Samica *Synema globosum* z ofiarą zaobserwowana w Wyszynie (fot. R. Orzechowski).
Fig. 3. Female of *Synema globosum* with prey observed in Wyszyna (photo R. Orzechowski).

Ryc. 4. Samiec *Synema globosum* zaobserwowany na łące w rezerwacie Skalki Stoleckie (fot. G. Kolago).
Fig. 4. Male of *Synema globosum* observed on the meadow in Skalki Stoleckie reserve (photo G. Kolago).

Ryc. 5. Fragment łąki w rezerwacie Skalki Stoleckie, na której obserwowano samca i samicę *Synema globosum* (fot. G. Kolago).

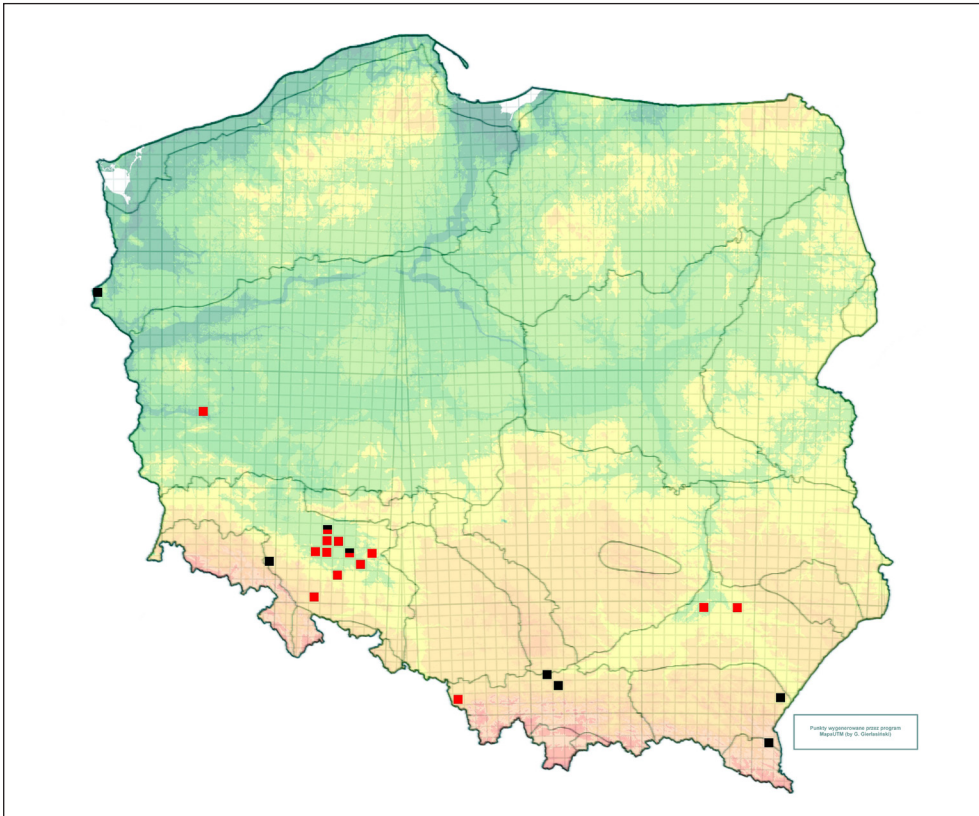
Fig. 5. A fragment of a meadow in the Skalki Stoleckie reserve, where a male and female of *Synema globosum* were observed (photo G. Kolago).

DYSKUSJA

Przedstawione powyżej kolejne stanowiska potwierdzają obecność *Synema globosum* na Dolnym Śląsku i w Beskidzie Zachodnim (Ryc. 6). W przypadku Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej i Niziny Sandomierskiej są to pierwsze stwierdzenia tego pająka w tych krainach. Mając na uwadze obserwowane w ostatnim czasie ocieplanie się klimatu, możliwe jest, że areal występowania omawianego gatunku będzie się poszerzał, co zaowocuje kolejnymi obserwacjami *S. globosum* w kraju.

PODZIĘKOWANIA

Autorzy pragną podziękować Patrykowi Stolarczykowi za przekazanie danych wykorzystanych w niniejszej pracy.

Ryc. 6. *Synema globosum*: czarne punkty – dane literaturowe, czerwone – nowe stanowiska (mapa wygenerowana niekomercyjnym programem MapaUTM (GIERLASIŃSKI 2023)).

Fig. 6. *Synema globosum*: black points – literature data, red ones – new records (map generated by noncommercial program MapaUTM (GIERLASIŃSKI 2023)).

PIŚMIENNICTWO

- ALLEN D., TAYLOR P. 2017. A record of *Synema globosum* imported to the UK in fresh produce. *The Newsletter of British Arachnological Society* 139: 20–21.
- BLANDENIER G., FÜRST P.A. 1998. Ballooning spiders caught by a suction trap in an agricultural landscape in Switzerland. In: *Proceedings of the 17th European Colloquium of Arachnology, Edinburgh*.
- BÖSENBERG W. 1902. Die Spinnen Deutschlands. II-IV. *Zoologica* (Stuttgart) 14: 97–384.
- BREITLING R., BAUER T., SCHAFFER M., MORANO E., BARRIENTOS J.A., BLICK T. 2016. Phantom spiders 2: More notes on dubious spider species from Europe. *Arachnologische Mitteilungen/Arachnology Letters*. doi: doi.org/10.5431/aramit5209.
- FICKERT C. 1876. Verzeichniss der schlesischen Spinnen. *Zeitschrift für Entomologie, Breslau* 5: 46–76.
- GIERLASIŃSKI G. 2023. MapaUTM v.5.4. <http://www.heteroptera.us.edu.pl>; dostęp 5.04.2023.
- HESSE E. 1939. Die Arachnoidenfauna des Naturschutzgebietes Bellinchen (Oder). 2. *Beitrag. Markische Tierwelt* 4: 105–118.
- KIELHORN K.H., DUNLOP J.A., STEFFENSEN C. 2012. Faunistic collections in the Museum für Naturkunde Berlin: The collection of Erich Hesse. *Arachnologische Mitteilungen* 44: 51–58.
- KOCH L. 1870. Beiträge zur Kenntniss der Arachnidenfauna Galiziens. *Jahrbuch der Kaiserlich-Königlichen Gelehrten Gesellschaft, Krakau* 41: 1–56.
- KULCZYŃSKI W. 1876. Dodatek do fauny pajęczaków Galicji. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* 10: 41–67.
- NENTWIG W., BLICK T., GLOOR D., HÄNGGI A., KROPF C. 2023. Spiders of Europe. www.araneae.unibe.ch. dostęp: 1.03.2023.

- NOWICKI M. 1870. Zapiski fauniczne. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej PAU* 4: 1–28.
- PRÓSZYŃSKI J., STARĘGA W. 1971. Pająki – Aranei. *Katalog Fauny Polski* 33, Warszawa (PWN): 382 pp.
- ROZWĄŁKA R. 2010. Materiały do znajomości pajaków Araneae Bieszczadów i Bieszczadzkiego Parku Narodowego. *Roczniki Bieszczadzkie* 18: 167–177.
- STARĘGA W. 1983. Wykaz krytyczny pajaków (Aranei) Polski. *Fragmenta Faunistica* 27: 149–268.
- STARĘGA W., BŁASZAK C., RAFALSKI J. 2002. Araneae Pająki. Czerwona lista gatunków, In: GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.), Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 133–140.
- URFER K., SPASOJEVIC T., KLOPFSTEIN S., BAUR H., LASUT L., KROPF C. 2021. Incongruent molecular and morphological variation in the crab spider *Synema globosum* (Araneae, Thomisidae) in Europe. *ZooKeys* 1078: 107–134. doi: 10.3897/zookeys.1078.64116.
- WAJGIEL L. 1874. Pajęczaki galicyjskie. Kołomyja: 36 pp.
- WOŹNY M., CZAJKA M., PILAWSKI S., BEDNARZ S. 1988. Pająki (Araneae) polskich Sudetów. *Acta Universitatis Wratislaviensis, Prace Zoologiczne* 19: 53–130.
- WORLD SPIDER CATALOG 2023. World Spider Catalog. Version 24.0. Natural History Museum Bern, online: <http://wsc.nmbe.ch>, dostęp 1.03.2023. doi: 10.24436/2.

Accepted: 11 April 2023; published: 12 May 2023

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>